

RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 79 (16).**

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Seaduseelnõu Riigikogu 1921. a. kulude-eelarwe muudatuste kohta — rklmete K. Wirma ja teiste esitis — antud rahaasjanduse komisjoni. — 3. Üüriseadus — III. lugemisel wastu wõetud. — 4. E. I. S. T Partei Rk. rühma teadaanne, et nad üüriseaduse wastu hääletawad. — 5. Seaduseelnõu weejuhtimise kohta läbi wõõra maa maaparanduse otstarbel — III. lugemisel wastu wõetud. — 6. Tööstuslise töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ärakaotamise seadus — II. lugemisel wastu wõetud. — 7. Seaduseelnõu kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921. ja 1922. aastal — (päewakorrast ära wõetud). — 8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Riigikogu koosolek 22. nowembril 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 73 Riigikogu liiget. Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem** ja pärast abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**.

Walitsuse lauas: Söjaminister **J. Soots**, haridusminister **H. Bauer**, rahaminister **G. Westel**, põllutööminister **B. Rostfeldt**.

Koosolek algab kell 5,15 min. p. l.

1. Päewakorra Juhataja **A. Kerem** kinnitamine. **rem:** Awan Riigikogu koosoleku. Ettepanekuid päewakorra muutmise ehk täiendamise kohta ei tehta. Loen päewakorra wastu wõetuks. Esimese päewakorra-punkti kohta, s. o. seaduseelnõu Riigikogu 1921 a. kulude-eelarwe muudatuste kohta on sõna rkl. herra Wirma'l.

2. Seaduseelnõu **K. Wirma** (sd.): Riigikogu kodukorra 1921. a. kulude-eelarwe muudatuste kohta. Riigikogu kokkuseadmisel oli küsimus päewakorral, kas võib Riigikogu Juhatus Riigikogule ette panna seaduseelnõusid. Tol korral otsustati see asi eitawalt. Nüüd on aga Riigikogu enese majapidamises tarwidus tekkinud anda wälja eelarwe-seadust, mis Riigikogu poolt kinnitatud eelarwet teatud wiisil muudab. Tõnsis küsimus, kuidas seda teha? Juhatus, nagu niisugune, ei saa seda teha sellepärast, et kodukorra wastawa paragrahwi järele temale see keelatud on ja sellepärast jäi walida niisugune tee, et need Riigikogu Juhatus liikmed, kes selle eelarwe muutmise tarwidusega kursis on, selle seaduseelnõu, nii ütelda, isiklikult

Riigikogule esitaks. Sellega on nüüd seletatawad need allkirjad, mis Riigikogu liikmed käesolewa seaduseelnõu all leiawad. Teisest küljest on Riigikogu Juhatus teinud niisuguse põhimõttelise otsuse, et kõik seaduseelnõud, mis sisse tulewad Riigikogu liigete poolt, ja kodukorra wastawa paragrahwi järele wõiwad Riigikogu Juhatus poolt komisjonidesse antud saada, tulewad otsekohe Riigikogusse anda, mitte aga komisjoni, et sellega Wabariigi Walitsusele wõimalust anda asja kohta seisukohta wõtta enne komisjoni töö algust. Seda põhjust arwesse wõttes on Riigikogu Juhatus selle seaduseelnõu otsekohe Riigikogusse juhtinud ja teda mitte otse rahaasjanduse komisjoni andnud, nagu kodukorra põhjal ehk õigus ja wõimalus oleks seda teha olnud. Seda Riigikogule teatades teen mina ettepaneku seda seaduseelnõu anda rahaasjanduse komisjoni läbiwaatamiseks.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on otsustatud seda seaduseelnõu anda rahaasjanduse komisjoni läbiwaatamiseks. Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juure.

3. Üüriseadus Üüriseaduse komisjoni III lugemisel. aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): Seaduse pealkiri on: Üüriseadus.

Juhataja **A. Kerem:** Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 1. Üüriseaduse alla käiwad kõigis wabariigi linnades ja alewites: 1) kõik elukor-

terid, üksikud toad ja nurgad, mis elamiseks wälja üüritakse; 2) kõik ruumid, kus asuwad walitsuse ja omawalitsuse ametkohad, koolid, haigemajad, heategewad ja kultuur-hariduslised asutused; 3) kaupluste ning tööettewõtete ruumid, kui nende peremehed samades ruumides elawad ja enese ega oma perekonna jaoks muud elukorterit ei pea.

O. Liigand (rhw.): Selle paragrahwi juure tehti meie rühma poolt parandus II lugemisel. Sedasama kordan mina ka nüüd ja panen ette § 1 punkt 3 lõpust kustutada sõnad: „kui nende peremehed samades ruumides elawad ja enese ega oma perekonna jaoks muud elukorterit ei pea.“ Ühtlasi juhin ma tähelepanu weel mõne küsimuse peale, mida II lugemisel mitte ette ei toodud. On mitmesugused põhjused, mispärast mitte soowitaw ei ole neid sõnu sisse jätta. Kui meie selle lause sisse jätame, siis jätab see seadus ühe osa majaanikka, ja nimelt jõukama kihi, selle seaduse alt wälja. Üteldakse, et normeerimine on hädaabinõu ja ei ole mitte hea teda täies ulatuses maksma panna. See on õige, et normeerimine on hädaabinõu, aga kui ta juba tarwilik on, siis olgu ta üleüldine. Kui normeerimist leitakse waja olewat nende majaanikkude kohta, kelle majades ainult elukorterid on, ja kardetakse nende liiakuwõtmist liiale minewat, miks siis vähem kardetakse kesklinna majaanikkude liialeminekut. Ja et kaupluse ruumide eest üüri wõtmine ülekäte läheb, on selge. Ma wõin Tartust tuua näituseks hulk maju, mis südalinnas asuwad ja kaupluste ruumideks ümber on tehtud. Kui nüüd kaupluste ruumid üüri-seaduse alt wälja jääwad, siis mõjutakse sellega tuntawalt elukalliduse tõusmisele kaasa. Maakonnawalitsuse ja ühe teise majaanikkude grupi üüritõstmine mõjusid selleks kaasa, et ka kõik teised majaanikud üüri kaupluste ruumide pealt kõrgendama hakkasid kunni 400 kordseks 1914. a. üüri wastu, see mõjub üleüldise elukalliduse tõusmisele kaasa. Ei ole ime, kui selle wastu kõneldakse rühmade poolt, kes asuwad paremal tiival. Iseäralik aga on seda näha ühe teise rühma poolt, kes oma ülesandeks on teinud töörahwa kasu- id kaitsta, nagu nad seda mitmel korral on awalikult deklareerinud. Ma loodan, et Tööerakond oma eksitust parandab, mis ta teisel lugemisel teinud on ja kolmandal lugemisel minu paranduse poolt hääletab. (N a e r.)

J. Keskküll (majand.): Herra Liigand eksib, kui tema end pahempoolseks loeb ning oma esitisega püüab pahempoolset ette kujutada. Istub ju herra Liigand paremal pooltel, nii siis tuleb tema esitist parempoolseks lugeda. Ei ole sugugi soowitaw seda üüri-seadust weel laiemale ulatusele wiia. Komisjon asub kindlal seisukohal ja ma loodan, et ka Riigikogu sellele seisukohale asub. Kordan oma mine-wakordset ettepanekut ja teen paranduse: § 1 wälja jätta punkt 2, kus ette on nähtud, et kõik ruumid, kus asuwad walitsuse ja omawalitsuse ametkohad, koolid, haigemajad, heategewad ja kultuur-hariduslised asutused üüri-seaduse alla käiwad. Kõige kohasem on, kui see punkt maha kustutakse.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Tehtud parandusega ei saa ühineda. Motiivid teatasin juba eelmistel koosolekutel, praegu juhin tähelepanu ainult selle peale, et see ettepanek on läbi kukkunud enam kui üks kord, mitte ainult Riigikogus, waid ka komisjoni koosolekutel, kus seda ettepanekut korraliti igal lugemisel ja mitte ainult esimese paragrahwi juures, waid ka seal, kus üüri-normid kindlaks määratakse. Ettepanek ei leidnud mihaski poolehoidu. Kui see ettepanek nüüd kolmandal lugemisel wastu wõetaks, siis tuleks terwet üüri-seadust iseäranis üüri-norme ja nende aluseid nii tuntawalt muuta, et seaduse wastuwõtmisest täna ei wõiks juttugi olla. Tuleks alata uuesti esimesest lugemisest. Lugu on selles, et § 1 punkt 2 kõneleb kaupluse ja tööstusettewõtete ruumidest, mis üüri-seaduse alla käiwad: need on ruumid, mis elukorteriga ühenduses on ja kus ka omanikud ise elawad. Nüüd aga püütakse wiimaseid sõnu hoopis wälja jätta ja järele jääks 3-as punktis ainult sõnad „kaupluste ning tööettewõtete ruumid“. Unustatakse aga ära, et need on wäga mitmesugused ruumid, ja kui kõikide nende kohta üüri-norme maksma tahetaks panna, siis tuleksid tõesti wäga mitmesugused normid wälja töötada. Sellelt seisukohalt pole weel küsimust käsitatud. Ja kui nüüd wiimasel silmapilgul seda küsimust tahetakse ära otsustada, kõiki kaupluse- ja äri-ruume ühe mõõdupuuga mõttes, siis oleks selle § 1 juures seaduse edasiarutamine wõimatuks tehtud. Tarwis on ometi seda meeles pidada, et käesolewa üüri-seadusega püütakse ainult elukorterite kriisi lahendada ja ei normeerita mitte muid asju ega

ruume, millel elukorterite ja asutustega mingisugust ühendust ei ole. Seadus keelab ruumide ümberehitamise muuks otstarbeks, kui elukorteriteks, ära. Ilma alewiwõi linnawalitsuse loata seda teha ei saa. Kui leitakse, et meil äriruumide eest on hakatud liig kõrget üüri wõtma, siis peab meelega tuletama, et igasugused kaubad ja saadused on kõrges hinnas. Kui sellel alal liig kaugele mindakse, siis mõeldagu parem mõnesuguse eriseaduse maksmapanemise peale, milles saaks ära normeeritud mitte üksi kaupluste üürihinnad, waid ka kaupade ja saaduste hinnad. Kuid üüri-seaduse juures ei maksaks neist asjust kõnelda.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud järgmine parandus: § 1 punkt 3 kustutada sõnad: „kui nende peremehed samades ruumides elawad ja enese ega oma perekonna jaoks muud elukorterit ei pea“ — rkl. herra Liigand'i poolt, ja § 1 wälja jätta punkt 2 — „kõik ruumid, kus asuwad walitsuse ja omawalitsuse ametikohad, koolid, haigemajad, heategewad ja kultuur-hariduslised asutused“ — rkl. herra Kesküll'i poolt. Panen esimesena hääletamisele rkl. Liigand'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 21 häält ja wastu 35 häält, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Järgmisena panen hääletamisele rkl. herra Kesküll'i paranduse. (Hääletatakse.) Enamus on wastu, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Panen § 1 sel kujul, kui ta teisel lugemisel wastu wõetud, hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on paragrahw 1 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 2. Linna- wõi alewiwalitsusel on õigus majaomanikkudele, kelle majade eluruumid täiesti wõi osalt kõlbmatuse pärast tühjad seisawad, tähtaega määrata, mille jooksul need elamiseks kõlblikuks parandatud peawad olema. Seesuguste parandatud eluruumide üüri määramine sünnib waba kokkuleppe teel üürileandja ja üürilewõtja wahel, kui majaomanik ehk tema asemik maja meelega rikkunud ei ole.

Kui majaomanik määratud tähtaja jooksul täiesti wõi suuremalt osalt elamiseks kõlbmatuks jäänud maju ära ei paranda, siis wõidakse neid maju ühes krundiga selleks otstarbeks linna- wõi alewiwalitsusele õiglase tasu eest seaduslikus korras wõõrandada.

J. Kesküll (majand.): Selle seadusega antakse õigus omawalitsustele eramajajaid omale wõõrandada, omawalitsustel peaks ka teatud kohus olema ja selleks teenma järgmise ettepaneku: § 2. juure lisada järgmine lõige: „Linna- wõi alewiwalitsus on kohustatud oma piirides riigi wõi omawalitsuse päralt olewaid maju, kui nad tühjad kõlbmatuses, elamiseks kõlblikuks parandama.“

A. Hansen (is.): Ma teen ettepaneku: § 2-ses wälja jätta järgmine osa: „Seesuguste parandatud eluruumide üüri määramine sünnib waba kokkuleppe teel üürileandja ja üürilewõtja wahel jne.“

Lugu seisab küll selles, et on öeldud, et kui majaomanik meelega rikkunud ei ole, kuid raske on kindlaks teha, kas ta seda meelega rikkunud on wõi mitte. Üks on aga kindel, et niisuguseid majaomanikka palju on, kes eitawad seda üüri-seadust ja juba wiimaste päewade ajalehtedest selgub, et onrikkumisi ette tulnud ühes kui teises kohas. Ei ole mitte üksi rikutud mõni wäikene weekraan, waid rikkumine on läinud weel kaugemalegi. Et niisuguseid rikkumisi ära hoida, teen ettelõetud paranduse.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Komisjoni seisukoht nende ettepanekute kohta oli täiesti eitaw ja sellepärast ei saa ma nendega ühineda.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud järgmised parandused: Rkl. Kesküll'i poolt: „Linna- wõi alewiwalitsus on kohustatud oma piirides riigi wõi omawalitsuse päralt olewaid maju, kui nad tühjad kõlbmatuses, elamiseks kõlblikuks parandama.“ Rkl. Hansen'i poolt: § 2. wälja jätta järgmine osa: „Seesuguste parandatud eluruumide üürimääramine sünnib waba kokkuleppe teel üürileandja ja üürilewõtja wahel jne.“

Ma panen esimesena hääletamisele rkl. Kesküll'i paranduse. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud poolt 25 häält, wastu 21. Sellega on ta wastu wõetud.

Ma panen hääletamisele rahwaesitaja A. Hansen'i paranduse. (Hääletatakse.) Et enamus wastu on, siis on see parandus tagasi lükatud.

Ma panen nüüd § 2-se parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.)

Et vähemus vastu on, siis on § 2 parandatud kujul vastu võetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 3. Keelatud on ilma linna- või alewiwalitsuse loata elumaju maha lõhkuda ja elukorterid muuks otstarbeks ümber ehitada ehk tarvitada.

Juhataja A. Kerem: Panen § 3 hääletamisele. (Hääletatakse.) Vähemus on vastu. Sellega on § 3 vastu võetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 4. Linna- või alewiwolikogul on õigus peale makswates seadustes ettenähtud juhtumiste sunduslikka määrusi korterite wahetalituse kohta maksuma panna, tarwilikul korral eraisikutele seesugust wahetalitust keelates.

Wahetalituse kulude katteks võib linna- või alewiwolikogu poolt määratud suuruses tasu võtta.

(Riigikogu liikmed kohtadelt: Wiimast lauset ei ole!) Ma juhin tähepanu selle peale, et seda wiimast lauset paljundatud eksemplaarides tõesti ei ole, kuid sellekohane lõige sai II lugemisel vastu võetud.

K. Wirma (sd.): Teisel lugemisel tegin mina parandus-ettepaneku selle paragrahwi juure. Tol korral oli käesolewal paragrahwil weel teine lõige.

Mina tõin siis ette, et wahetalituse mõiste väga lai on, et oleks tarwis registreerimise mõistet iseäranis alla kriipsutada ja sellepärast tegin wastawa täiendus-ettepaneku. Wahetalituse küsimust mina ei puudutanud, waid tegin ettepaneku, et korterite registreerimine võiks linna või alewi elanikkudele sunduslikuks tehtud saada. Peaasjalikult toonitasin ma just registreerimist. Ma juhin riigikogu liikmete tähepanu selle peale, et järgmistes paragrahwides on linna- või alewiwolikogudele õigus antud kõiksugu korraldusi teha korterite asjus. Kuid tegelik elu on juba praegumakswa üüriseaduse käsitamisel näidanud, et omawalitsused ei saa mitte midagi peale hakata niisuguste korraldustega, kui korteriomaniikul ja -pidajad sunnitud ei ole omawalitsuse asutustele tarwilisi teateid andma.

Korterite registreerimine on juba selleks tarwilik, et teada, kui palju inimesi korteris on ja kui suured korterid on. Igatahes neid punkte, mis järgmistes para-

grahwides ja üleüldse selles seaduses kõnelewad linna- ja alewiwalitsuste õigustest korterite korraldamise asjus, neid ei saa läbi wiia, kui linnawalitsusel ei ole õigust nõuda teateid selle üle, kuipalju inimesi korterites elab ja kui suured need korterid on jne. Seda silmas pidades teen ma ettepaneku sellesse paragrahwi võtta II lõiget järgmisel kujul: „Korterite registreerimist oma kätte võttes on linna- või alewiwolikogudel õigus seda elanikkudele sunduslikuks teha.“

Ma jätan sellest redaktsioonist, mis oli II lugemisel „wahetalituse“ wälja ja panen selle asemele „registreerimise“, mida ma juba II lugemisel tegin. Kõiki neid põhjendusi arwesse võttes, loodan, et Riigikogu selle paranduse vastu wõtab.

A. Hansen (is.): Herra Wirma tegi selle ettepaneku juba ära, mida mina tahtsin ette panna. Lugu on aga niisugune, et ma tahtsin omalt poolt ka niipalju ütelda, et see paragrahw oma praegusel kujul on niiwõrd iseäralik, et tema järele niisugusel kujul üleüldse tarwidust ei ole. Ta ei ütle lõppude lõpuks mitte midagi korteriküsimuse korraldamise kohta. Tema üleüldiselt ütleb seda, et linna- või alewiwalitsus võib ära keelata eraisikutele ainult korteritega wahetalituse. Kuid see wahetalitus, kui niisugune, jääb aga sisuliselt siiski edasi, kui ei ole sunduslisi normisid wahetalituse alal maksuma pandud. Ja niisugusel kujul ei ole sellel paragrahwil mingisugust mõtet, olgugi, et tema oma endisel kujul ähwardas tuua walitsuse kriisi. Kui korteriküsimust tõsiselt tahtakse võtta, siis peab tingimata palju radikaalsem olema, ja selleks, et korterite registreerimist läbi wiia, selleks peab linna- ehk alewiwalitsusel õigus olema tarbekorral sunduslist wahetalitust maksuma panna. Ilma selleta peab linna- või alewiwalitsus tummaks pealtwaatajaks jääma, kuidas ühedel on suured korterid käes, kuna teistel mingisugust korterit ei ole ja nad kas või uulitsale peawad minema.

Meie igatahes saame toetama rkl. Wirma ettepanekut.

K. Wirma (sd.): Ma unustasin ütlemata, et selle paragrahwi teisel lugemisel kõneles herra kohtuminister Wabariigi Walitsuse nimel „wahetalituse“ vastu. Registreerimise kohta ütles aga tema, et walitsusel selle vastu midagi ei ole. Ma kordan seda siin selleks, et arusaamatusi ära hoida.

A. Hansen (is.): Ma pean siiski ise-seiswa ettepaneku tegema, sest et herra Wirma ettepanek räägib sunduslisest registreerimisest, aga mitte sunduslisest wahetalitusest. Need on aga kaks isesugust asja. Minu ettepanek oleks § 4 kohta järgmine; nii just nagu tema esimesel lugemisel komisjonist välja tuli: „Wahetalitust enda kätte wõttes on linna- wõi alewi-wolikogudel õigus seda elanikkudele sunduslikuks teha.“

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Tehtud parandustega mina ühineda ei saa. Mis puutub herra Hansen'i põhjendusesse, et kui see paragrahw niisugusel kujul, nagu ta komisjonist välja on tulnud, wastu wõetakse, siis linna- wõi alewiwalitsused peawad jääma tummaks pealtwaatajaks, kuidas üksikutel on suured korterid käes ja teistel väikesed urkad, — siis on see ekslik oletus ja täieline kõrwalkaldumine tõsiasjust, sest käesolewa seaduse § 6, mille rahwaesitaja Hansen nähtawasti ära on unustanud, annab omawalitsuse asutustele õiguse korteri normaalsuurust, s. o. tubade arwu, põrandapinna suurust jne. wastawalt elanikkude arwule ära määrata.

Mida rahwaesitaja Wirma registreerimise all mõtleb, see ei ole küllalt selge. Minewal korral on herra kohtuminister sellest nii aru saanud, nagu oleks see warjatud aste sunduslikust wahetalitusest, mis walitsusele täiesti wastuwõtmata on. Et Riigikogu selle kohta oma seisukoha on wõtnud ja et komisjoni seisukoht paranduse kohta ka eitaw oli, siis ei saa mina parandusega ühineda.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud kaks parandust. Üks on herra Wirma poolt, mis kõlab järgmiselt: „Korteri registreerimist oma kätte wõttes on linna- wõi alewi-wolikogudel õigus seda elanikkudele sunduslikuks teha.“

Teine parandus herra Hansen'i poolt, samuti juure lisada II lõige: „Wahetalitust enda kätte wõttes on linna- wõi alewi-wolikogudel õigus seda elanikkudele sunduslikuks teha.“

Panen need parandused selles järjekorras, nagu nad sisse tulnud paralleel hääletamisele. (Hääletatakse Riigikogu liikme Wirma ettepanekut.) Poolt 25 häält. (Hääletatakse rkl. Hansen'i ettepanek

kut.) Poolt 16 häält. Kumbki ettepanek ei ole tarwilikku hääleteenamust saanud, (Wahelhüüe: Need ei ole paralleel-ettepanekud.) sellepärast tulewad hääletamisele poolt ja wastu. (Hääletatakse rkl. Wirma ettepanekut.) Poolt — 26 häält. Wastu — 26 häält. (Hääletatakse rkl. Hansen'i ettepanekut.) Poolt — 16 häält. Wastu — 35 häält. Sellega on need mõlemad ettepanekud tagasi lükatud.

Panen hääletamisele üüriseaduse § 4 sel kujul, nagu ta II. lugemisel wastu wõeti. (Hääletatakse.) Enamus on poolt. Wastu — mõned üksikud. Seega on § 4 wastu wõetud.

(Juhatama hakkab abiesimees **K. Wirma**.)

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 5. Linna- wõi alewiwalitsusel on õigus korterid ja korteriosasid rekwireerida ja neid elamiseks välja üürida selles seaduses ettenähtud piirides: 1) kui korter tühi on wõi kui korteris selle pidaja ega tema perekond alaliselt ei ela, olgu korter teenija wõi mõne teise isiku walwe all ehk ilma järelwalweta, selle juures aga ei loeta suwitamist alalise elamise katkestamiseks; 2) kui korteri suurus selle pidaja perekonna suurusele lausa ei wasta, kus juures korteripidaja elukutsele wastawad ruumid arwesse tulewad wõtta.

Märkus. Punkt 1. tähendatud juhtumistel jäetakse korteripidajale ainult korteris olewa kraami alalhoidmiseks wastaw ruum, kuna punkt 2. tähendatud juhtumistel rekwireerida wõidakse ainult tube ilma köögi tarwitamiseta ja ainult korterist eralduwaid tube, nõnda, et korterisse asetuwal kaasüürnikul ei tarwitseks käia läbi korteriomaniku elutubade.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu — 1 hääl. Sellega on § 5 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 6. Korteri normaal-suuruse, s. o. tubade arwu, korteri põrandapinna ja õhuruumi, wastawalt korteripidaja perekonna suurusele määrab kindlaks linna- wõi alewi-wolikogu.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 6 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 7. Rekwireerimise korral § 5 punkt 2

põhjal on korteripidajal õigus kahe nädala jooksul, jõesseastunud rekwireerimise otsuse kuulutamise päewast arwates, omale kaasüürilisi wabalt walida, kui ta aga seda teinud ei ole, siis määratakse kaasüürnikud linna- wõi alewiwalitsuse korraldusel.

M. Neps (sd.): Ma kordan esimesel lugemisel tehtud ettepanekut ja ma paneksin Riigikogu liigetele ette seda wastu wõtta. Käesolewa paragrahwiga on linnawalitsusele wõimalus kätte näidatud korterit muretseda sel juhtumisel, kui linna- ja alewiwalitsus seda tarwilikuks peawad. Ma rääkisin teisel lugemisel sellest, missugust wõimalust annab käesolew paragrahw igäuhele, kes tahab linnawalitsuse rekwireerimise otsuse wastu igasuguste abinõudega wõidelda ja kuidas tema wõib igakord linnawalitsuse otsust rekwireerimise asjus annulleerida. Sarnasel korral oleks linnawalitsusel mõtteta hakata kellegile üleüldse korterit muretsema § 7 ettenähtud korras. Sellepärast on paragrahwi wastuwõtmine sel kujul täiesti otstarbetu. Ma usun, et Riigikogu liikmed sellega lepiwad, et nemad ka selles küsimuses linna- ja alewiwalitsust usaldawad. Alewi ja linna omawalitsusele on siiski kaunis suuri õigusi kätte näidatud ja ei ole awaldatud kahtlust, et nemad selle õigusega kuritahtlised wõiksid talitada. Sellepärast arwan mina, et linnawalitsusel peaks olema suuremad wõimalused ja õigused nende korterit muretseda, kellele see tingimata tarwilik. Minu parandus on selles mõttes tehtud, et linnawalitsuse rekwireerimise otsus peaks makswaks jääma, nii et linnawalitsus wõiks rekwireeritud korterisse oma äranägemise järele inimesi paigutada. Sellepärast panen ette § 7 järgmiselt redigeerida: „Korteripidajal, kelle korterist üksikute tubade rekwireerimise küsimus § 5 punkt 2 põhjal kas linna- wõi alewiwalitsuse enda wõi kõrwalise isiku poolt üles tõstetud, on õigus kahe nädala jooksul linna- wõi alewiwalitsuselt sellekohase teadaande kättesaamise päewast arwates omale kaasüürilisi wabalt walida.“

Peale selle tähtaja möödaminekut kaotab korteripidaja käesolewa paragrahwi esimeses osas tähendatud õiguse ja kaasüürnikud määratakse rekwireerimise korral linna- wõi alewiwalitsuse poolt.“

Üüriseadus peab korteriküsimust lahendamata ja üürimaksmist normeerima. Tähendatud tendents tuleb läbi wiia igast üüriseaduse paragrahwist. Ja sarnasel juhtumisel, kui minu parandus wastu wõetakse,

tuleks mõnelgi korteriomaniikul, kellel suured ruumid käes, selle peale mõelda, et omale kaasüürilisi leida. Suurte korterite omanikkudega ei wõi nii hellalt ümber käia, nagu komisjoni paragrahw ette näeb. Loodan sellepärast, et minu paragrahw wastu wõetaks. Siin juures on veel teine asjaolu. Rahwaesitaja Wirma poolt tehtud parandus, mille järele linnawalitsusele õigus pidi antama sundslikku korterite registreerimist toime panna, lükati täna tagasi. See ettepanek oleks linnawalitsusele kuidagi wõimaldanud andmeid koguda korterite üle ja selle läbi mõju awaldada, et suurte korterite omanikud oma korterid wälja annaks. Kui minu parandus ka tagasi lükatakse, siis hiilib üüriseadus oma eesmärgist — korterikriisi lahendamisest — täiesti mööda.

A. Hansen (is.): Ma tahtsin § 7 juure ka ühe ettepaneku teha. Lugu seisab selles, et § 7 on tingitud § 5, mis räägib sellest, et ruumid wõidakse rekwireerida sel juhtumisel, kui korteriomaniik oma korteris ei ela ehk kui korterisnuris korterielanikkudele lausa ei wasta. § 7 põhjal on korteriomaniikul rekwireerimise korral õigus kahe nädala jooksul wabalt omale üürilisi walida. Ma ei taha siin enam pikemalt peatada, sest neist asjadest on juba üüriseaduse I lugemisel palju räägitud. See kord, mis siin ette nähtud, ei aita kuidagi wiisi korterikriisi lahendamiseks kaasa, sest on olemas 10-ned ja sajad wõimalused, et rekwireerimisest mööda pääseda, olgugi, et seaduses selle wastu on tahetud mõnesugused tagatised üles seada. Wiimasel koosolekul katsus aruandja herra Kaarna näidata neid segadusi, mis selle järele wõiwad tekkida, kui siin radikaalsemalt talitatakse; eraomanduse põhimõtet ei wõiwat nii järsku muuta. Kuid ma pean ütleva, et missugune moraal on sel juhtumisel, kui üks isik peab oma käes suured ruumid, mis lausa tema tarwidusele ei wasta, seal juures unustades, et teised inimesed ei saa keldriruumi kätte ja peawad uulitsal elama. Rekwireerimisest wõib, nagu ma juba tähendasin, wabalt mööda hiilida; korteriomaniik wõib majaraamatusse mõne inimese sisse kanda, kellel wõib olla, korterit sugugi hädasti tarwis ei ole jne. Ma panen ette § 7 järgmiselt redigeerida: „§ 5 põhjal rekwireeritud ruumidesse määrab üürilised linna- wõi alewiwalitsus.“

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Sellekohased parandused tehti juba ühel eelmisel Riigikogu koosolekul. Parandused otsustati ühes paragrahwiga komisjoni tagasi anda. Üüriseaduse komisjon leidis sisseantud parandused wastuwõtmatud olewat. Motiivid selle eitawa seisukoha põhjendamiseks kandsin ma juba minewal korral ette.

Juhataja K. Wirma: Sisseantud parandused muudawad täielikult paragrahwi, ja tulewad iseseiswateks ettepanekuteks lugeda. Sellepärast tulewad nad paralleelselt hääletamisele. Kõige pealt tuleks hääletamisele rkl. Neps'i parandus, siis rkl. Hansen'i ettepanek ja lõpuks komisjoni ettepanek. Selle korra wastu keegi ei waidle. (Hääletatakse rkl. Neps'i ettepanekut.) (Hääletatakse rkl. Hansen'i ettepanekut.) (Hääletatakse II. lugemisel wastuwõetud paragrahwi.) Ükski ettepanekutest ei ole saanud absoluutset enamust, mispärast kõik ettepanekud uuesti hääletamisele tulewad poolt ja wastu. Kõige pealt tuleb hääletamisele aruandja poolt ettekantud ja II lugemisel wastuwõetud paragrahw. (Hääletatakse.) See paragrahw on saanud poolt 39 häält, wastu 12 häält. Sellega on § 7 wastu wõetud. Kas nõutakse Riigikogu liigete Neps'i ja Hansen'i poolt tehtud ettepanekute hääletamist? (Hüüe: Ja!) Et Riigikogu liikme Piiskari poolt ettepanekute hääletamist nõutakse, siis panen ma kõige pealt rkl. herra Neps'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu. (Hääletatakse rkl. Hansen'i ettepanekut.) Suur enamus on wastu. Sellega on mõlemad ettepanekud tagasi lükatud. (Naer).

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 8. Selle seaduse kestuse ajal on üürileandjad õigustatud üüri wõtma ainult selle seaduse põhjal määratud normides, kuna üle normi minewad üüritingimised maksuwusetaks loetakse.

Märkus. Majad, mis peale 4. detsembri 1919 a. ehitatud, ei käi käesolewa üüriseaduse alla.

J. Kesküll (majand.): Et üle § 8 ära tähendatud normi üüri wõtta ei lubata, sellepärast teen ettepaneku järgmisi üleliigseid sõnu maha kustutada: „kuna üle normi minewad üüritingimised maksuwusetaks loetakse“.

Juhataja K. Wirma: Riigikogu liige herra Kesküll! Teie ei ole seda parandust II lugemisel mitte teinud, sellepärast ei wõi mina teda mitte hääletamisele panna.

J. Kesküll (majand.): Kui Teil II lugemisel tehtud ettepanekut ei ole, siis wõtan ma tema tagasi.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 8 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 9. Üürihind jaguneb: a) põhiüüriks, see tähendab tasuks ruumide ja lisaruumide eest, ja b) lisäüüriks, s. t. tasuks kütte, walgustuse, wee ja mööbli tarwitamise ja esimese teenimise eest.

Märkus. Lisäüüri hulka ei kuulu maja sisemine ja wäline remont, kojamehe palk, lume- ja prügiwedu, assenisatsioon, majamaksud, tulekinnitus, kapitaal protsendid ja amortisatsioon.

J. Kesküll (majand.): Et üüride normeerimisega liikumata warandused täiesti katastroofilisesse seisukorda on pandud, wõimalus majasid tule wastu kinnitada on sellega ära wõetud, majaomanikkudel on wõimatu sissetulnud üüridest maja kinnitusraha maksta ja sel juhtumisel, kui maja maha põleb, on neil wõimatu uusi asemele ehitada, nagu meie seda juba minewikus näinud oleme. Selle juures pikemalt peatada ei pruugi, sellepärast teen ettepaneku § 9 punkt b täiendada: „tasuks kütte, tulekinnituse, walgustuse jne.“ Märkuses sõna „tulekinnitus“ maha kustutada.

Juhataja K. Wirma: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen rkl. Kesküll'i poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu, sellega on see parandus tagasi lükatud. Ma panen nüüd § 9 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 9 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 10. Põhiüüriks loetakse see üür, mis 19. juulil 1914 a. tõelikult makseti, kaswatatult: alammäär neljakümne kordseks ja ülemäär kuuekümne kordseks.

Linna- ja alewiwolikogudel on õigus oma linnades ja alewites nimetatud alam- ja ülemäärade piires üüri normeerida.

Märkus I. Üürileandjal on õigus käesolewa seaduse maksamahakkamise päe-

wast arwates selles paragrahwis ettenähtud alammäär suuruses üüri nõuda.

Märkus 2. Üürihinna wäljaarwamisel loetakse 1 rubla — 1 mark.

J. Kesküll (majand.): Ma kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut ja nimelt § 10 muuta järgmiselt: „kaswatult alammäär wiiekümne kordseks ja ülemäär kaheksakümne kordseks.“

M. Neps (sd.): Panen ette II lugemisel § 10 tehtud paranduse: „üürinormid „neljakümne“ ja „kuuekümne“ asemele määrata „kahekümne wiie“ ja „wiiekümne“ kordseks.“

A. Hansen (is.): Ma kordan oma II lugemisel tehtud ettepanekut, ette panes seda järgmiselt wastu wõtta ja nimelt § 10 wälja jätta sõnad: „alammäär neljakümne kordseks ja ülemäär kuuekümne kordseks“, asemele wõtta „kahekümne wiie kordseks“. „2) Märkus I wälja jätta“.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja Chr. Kaarna: Mis üüri alammäärasse puutub, siis ei saa ma, komisjoni seisukohal olles, selle alammäär kõrgendamisega ehk wähendamisega, mitte ühineda, sest üüriseaduse komisjonis oli alammäär kohta üks ettepanek. Mis puutub ülemäärasse, siis oli selle kohta kaks warianti: kuuekümne ja kaheksakümne kordseks. Riigikogu arwas heaks minewal koosolekul määrata ülemäär kuuekümne kordseks.

Juhataja K. Wirma: Sisse on tulnud kolm parandust. Esimene — rkl. herra Kesküll'i poolt, mis järgmiselt käib: § 10 muuta järgmiselt: „kaswatult alammäär wiiekümne kordseks ja ülemäär kaheksakümne kordseks.“ Teine — rkl. herra Neps'i poolt: „Panen ette § 10 tähendatud üürinormid „neljakümne“ ja „kuuekümne“ asemele määrata „kahekümne wiie“ ja „wiiekümne“ kordseks.“ Kolmas — rkl. herra Hansen'i poolt: „Panen ette 1) § 10-dast wälja jätta sõnad: „alammäär neljakümne kordseks ja ülemäär kuuekümne kordseks“, asemele wõtta „kahekümne wiie kordseks“ ja 2) „märkus I wälja jätta.“ Need on kõik paralleel-ettepanekud ja sellepärast tulewad paralleel hääletamisele. Keegi wastu ei waidle. Panen rkl. herra Kesküll'i ettepaneku kõige enne hääletamisele, et alammäär saaks wõetud wiiekümne kordseks ja ülemäär kaheksa-

kümne kordseks. (Hääletatakse.) Palun neid, kes rkl. herra Neps'i ettepaneku poolt on — et „neljakümne“ ja „kuuekümne“ asemele määrata „kahekümne wiie“ ja „wiiekümne“ kordseks — kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Ma palun neid, kes on rkl. herra Hansen'i ettepaneku poolt — et § 10 wälja jätta sõnad „alammäär neljakümne kordseks ja ülemäär kuuekümne kordseks“ asemele wõttes „kahekümne wiie kordseks“ — kätt üles tõsta. (Hääletatakse.)

Ma palun neid, kes on teisel lugemisel wastu wõetud alam- ja ülemäärade poolt, nimelt, et alammäär neljakümne ja ülemäär kuuekümne kordseks saaks määratud, — kätt üles tõsta. (Hääletatakse.)

Teisel lugemisel wastu wõetud alam- ja ülemäärade poolt on 21, herra Kesküll'i ettepaneku poolt — 15, herra Hansen'i ettepaneku poolt — 14, ja herra Neps'i ettepaneku poolt — 9 häält. Et ükski ettepanek absoluutset häälteenamust ei saanud, siis tulewad kõik ettepanekud uuesti hääletamisele poolt ja wastu. Kõige pealt tulewad hääletamisele teisel lugemisel wastu wõetud määrad, et alammäär neljakümne ja ülemäär kuuekümne kordseks tõsta. (Hääletatakse.)

Ma palun neid Riigikogu liikmeid, kes herra Kesküll'i poolt ettepanud määrade poolt on, nimelt alammäär wiiekümne ja ülemäär kaheksakümne kordseks wõtta, — kätt üles tõsta. (Hääletatakse.)

Ma palun neid Riigikogu liikmeid, kes herra Hansen'i ettepaneku poolt on, nimelt, et sõnad „alammäär neljakümne kordseks ja ülemäär kuuekümne kordseks“ wälja jätta ja asemele wõtta sõnad „kahekümne wiie kordseks“, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu.

Ma palun neid Riigikogu liikmeid, kes herra Neps'i ettepaneku poolt on, et § 10 tähendatud üürinormid „neljakümne“ ja „kuuekümne“ asemele määrata „kahekümne wiie“ ja „wiiekümne“ kordseks. — kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu.

Teisel lugemisel wastu wõetud määrad on poolt saanud 35 häält ja wastu 14 häält ja on sellega wastu wõetud, kuna rkl. mete Kesküll'i, Hansen'i ja Neps'i ettepanekud suure häälteenamusega on tagasilukatud.

Siis on herra Hansen'i poolt ette pandud § 10 märkus I wälja jätta. Et hääletamist ei nõuta, siis jääb wiimane ära.

Panen § 10 hääletamisele sel kujul, nagu ta komisjoni poolt ette on pandud. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu, sellega on § 10 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 11. Majades, mis 19. juuli 1914 a. ja 4. detsembri 1919 a. wahel ehitatud, sama ka kordadel, kus wõimatu on 19. juuli 1914 a. üürikõrgust kindlaks teha, wõetakse 1914 a. põhiüüri wäljaarwamise aluseks põhiüür, mis teiste samasuguste korterite eest 19. juulil 1914 a. makseti, kus juures arwesse wõetakse korteri pöranda-suurus, õhuruum, lisaruumid, terwishoidlised omadused ja maja kaugus südalinnast.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda, sellega on § 11 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 12. Põhiüüri wäljaarwamiseks neil kordadel, kui 19. juulil 1914 a. ruum ühes küttega oli wälja üüritud, arwatakse küttekuludeks keskkütte juures 12% ja ahjudega kütte juures 15% sel ajal maksetud üürist.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on § 12 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 13. Põhiüüriks allüürnikule edasiüüritud ruumi eest loetakse wiimase peale proportsionaalselt tulew osa korteri põhiüürist.

Juhataja **K. Wirma**: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 13 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 14. Lisäüüri lubatakse wõtta: kütte, walgustuse ja wee eest tõelikkude kulude suuruses, sisemise teenimise eest kunni 100 protsenti ja mööbli tarwitamise eest kunni 50 protsenti korteri ehk toa põhiüürist.

J. Kesküll (majand.): Tihtipeale majaomanik ei tea, et temal uusi üürilisi majasse juure on tulnud, mis temale mitmesuguseid sekeldusi ja wäljaminekuid teewad, siis teen sellekohase paranduse. II lugemisel tehtud ettepanekut korrates, palun § 14 juure lisada: „ning 25% põhiüürist majaomanikule kulude katteks.“

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **Chr. Kaarna**: Tehtud parandusega ma ühineda ei saa. Komis-

jon arutas seda küsimust ja jõudis otsusele, et mingisuguse eri- wõi kõrgema üüri wõtmisest sarnasel juhtumisel juttu ei peaks olema. Sest kui nüüd seda tahetakse wõimaldada, et majaomanik wõiks siis eritasu wõtta, kui üürnik kaasüürilisi juure wõtab, siis peab siin selle peale tähelpanu juhtima, et wastukaaluks sellele kõneldi komisjonis ka ühest teisest wõimalusest, ja nimelt sellest, et üürnik wõiks allüürnikult rohkem tasu wõtta, kui tema peale proportsionaalselt tuleb, sest et üürnikul ka mitmesuguseid sekeldusi allüürnikuga on: korteriraha sissenõudmine ja maksmine majaomanikule jne., mis ka teatud korral, näituseks siis, kui majaomanik eemal elab, raskusi teeb. Komisjoni arwates ei tuleks ei ühele ega teisele poolele mingisuguseid erandid teha.

Juhataja **K. Wirma**: Ma panen siis kõige pealt rkl. Kesküll'i ettepaneku hääletamisele. Selle järele tuleks selle paragrahwi lõppu juure lisada sõnad: „ning 25% põhiüürist majaomanikule kulude katteks.“ (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu. Sellega on see parandus tagasi lükatud. (Hääletatakse paragrahwi.) Wastu ei olda. Sellega on § 14 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 15. Kui walitsuse asutused wajawad riigimaju riigiasutuste wõi riigiametnikkude mahutamiseks, siis käib üüriwahekorra lõpetamine Balti eraseaduse III kõite määruste alla.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on I. Sellega on § 15 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 16. Üürnikul on õigus üüriwahekorda lõpetada, kui sellest üürileandjale on ette teatatud seaduslikul tähtajal.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 16 wastu wõetud.

Aruandja **Chr. Kaarna** (loeb): § 17. Üürileandjal on õigus üüriwahekorra lõpetamist nõuda:

a) kui üürnik, kellel korter ehk tuba ameti- wõi teenistuslepingu järele tarwitada oli, teenistusest lahkub ehk seaduslikus korras lahti lastakse;

b) kui üürnik ennast korduvalt niiviisi ülewal peab, mis teistega ühes majas, korteris ehk toas kooselamise wõimatuks teeb.

Märkus. Seesuguse üürniku väljatõstmist võivad nõuda ka need kaasüürnikud, kes selle all kannatawad;

c) kui korter põhjalikku remonti tarvitab ja seda üürnikkude seesolemise ajal ei saa toimetada.

Märkus. Ühe nädala jooksul peale korteri remondi täidewiimist on endisel üürnikul õigus seda korterit omale elamiseks tagasi nõuda;

d) kui üürileandjale korterit ehk tuba on enesele või kojamehele elukorteriks tungiwalt tarwis;

e) kui üürnik üürileandjale selle seaduse põhjal määratud normides üüri maksab, allüürnikult aga mingisugust tasu või kõrgemat üüri võtab, kui käesolew seadus seda lubab;

f) kui maja või korterit on lubatud linna- või alewialitsuse poolt käesolewa seaduse § 3 põhjal ümber ehitada ja seda üürniku seesolemise ajal ei saa toimetada;

h) kui üürnik üürilepingut on oluliselt rikkunud.

Märkus. Oluliseks lepingu rikkumiseks loetakse:

1) kui üür kuue nädala jooksul maksutähtaja päewast arwates ei ole ära makstud;

2) kui üürilewõetud korterit ehk ruumi kasutatakse ilma üürileandja nõusolekuta teiseks otstarbeks, kui lepingus öeldud ja kui selle all korter või teised maja elanikud kannatawad;

3) kui korterit või ruumi sisseseadet meelega või hoolimata rikutakse ja häwitatakse;

4) kui üürnik ega tema perekond korteris alaliselt ei ela;

5) awalik-, sanitäär- ja tulekaitse poliitsete eeskirjade mittetäitmist, mille läbi üürileandjat karistus võib tabada ehk temale kahju võib sündida;

6) ulualuse andmist teadwalt kriminaalkurjategijatele;

7) korteris seaduse poolt karistatawate ottewõtete ja ärde pidamist.

Juhataja K. Wirma: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 17 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 18. Tõrgub üürileandja üüri wastuwõtmast, siis võib üürnik üüri wastawa kohtu deposiiti sisse maksta.

Juhataja K. Wirma: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 18 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 19. Kui üürnik üürileandjaga mõtete lahkumineku puhul käesolewa seaduse järele üüri väljaarwamise asjus niikaua sennise normi järele üüri ära maksab, kunni kohus waidlust üürihinna kohta ei ole otsustanud, siis ei loeta seda mitte oluliseks üürilepingu rikkumiseks.

Juhataja K. Wirma: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 19 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 20. Kui maja uue omaniku kätte läheb, ei ole uuel omanikul õigust üürniku korterist väljatõstmist § 17 punkt d põhjal nõuda enne seda tähtaega, milleni üürnik endisele omanikule üüri ära on maksnud.

Juhataja K. Wirma: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 20 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 21. Üürilewõetud korterite üksikute osade ehk tubade elamiseks edasiüürimist wastu majaperemehe tahtmist ei loeta mitte üürilepingu oluliseks rikkumiseks (§ 17 punkt h märkuse punkt 2), kui edasiüürimisel pole ärilist iseloomu (wõörastemajad ja möbleeritud toad).

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 21 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 22. Kui üüriwahekord üürniku ja üürileandja wahel ära lõpeb, siis on üürnik kohustatud korterist välja kolima kõigi temast rippuwate kaaselanikkudega ja warandustega, kuna ainult neil kaasüürnikkudel, kes selle seaduse §§ 5—7 korras rekwireeritud tubadesse asusid, õigus jääb nendele määratud ruumidesse endiselt edasi jääda.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 22 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 23. On üürnik 25. nowembri 1919 a. üürimaksuseaduse § 16 ehk 17 alusel korterit renoweerinud ehk weewärgi, elektri või

gaasiwalgustuse sisse seadnud, ja sellepärast õigustatud kolme aasta jooksul üüri maksma sama seaduse § 8 punkt a järele ehk teatawat summat kuu üürist maha wõtma, siis jääb temale õigus ka käesolewa seaduse järele määratawast üürist endist wahesummat nimetatud tähtaja jooksul maha wõtta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 23 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 24. Keskküttemajades ei ole majaomanikul ilma üürnikkude nõusolekuta mitte õigust kütmisest lahti öelda.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 24 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 25. Kui kohus majaomanikule korteri käesolewa seaduse § 17 punkt d põhjal mõistab ja kui majaomanik ise wõi tema kojamees sinna peale otsuse täitmist elama ei asu, waid selle kolmandale isikule edasi annab, siis wõib wäljamõistetud üürnik oma endise korteri tagasi nõuda, kus juures üürileping majaomaniku ja kolmanda isiku wahel maksuwusetaks tunnistatakse.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 25 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 26. Süüdlast selles, kes mingisugust eraldi tasu wõi wahetasu wõtab, kui käesolew seadus seda lubab, karistatakse arestiga kunni 6 kuuni, ehk rahatrahwiga kunni 30.000 margani, ehk mõlemite karistustega koos.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 26 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 27. Käesolewa seaduse § 3 ettenähtud määruste rikkumises süüdlasi karistatakse arestiga kunni kolme kuuni wõi rahatrahwiga kunni 15.000 margani.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 27 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 28. Korteri pidajat, kes selle seaduse § 7 temale antud õigust kaasüürilise wabalt

walimises petlikult tarwitab, andes üles oma kaasüüriliseks inimese, kes tema juures mitte alaliselt ei ela, karistatakse arestiga kunni 3 kuuni.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 28 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 29. Korteri kuulutustes peab pakutawa korteri wõi toa ja üürileandja aadress täielikult ära tähendatama. Need kuulutused ei tohi enestes sisaldada ei warjamatat ega warjatut wiisil mitte mingisuguse tasu nõudmist, lubamist ega pakkumist korterite muretsemise wõi juhutamise eest. Sellest üleastujaid karistatakse arestiga kunni 3 kuuni ehk rahatrahwiga kunni 15.000 margani.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 29 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 30. Käesolewa seaduse §§ 25, 26, 27, 28 ja 29 ettenähtud süüteoed alluwad rahukohutunnikkudele harilikus korras.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 30 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 31. Käesolewa seaduse wäljakuulutamisega kaotab oma jõu üürimaksu-seadus 25. nowembrist 1919 a. („Riigi Teataja“ nr. 99/100 — 1919 a.).

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 31 wastu wõetud.

Aruandja Chr. Kaarna (loeb): § 32. Lepituskodade ära kaotamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 71 — 1921 a. nr. 100) §§ 4 ja 5 kaotawad oma maksuwuse.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 32 wastu wõetud. Sellega on üüriseadus... (J. Kesküll (majand.) kohalt: Palun sõna uue paragrahwi ettepanemiseks). Une paragrahwi ettepanemiseks on sõna rkl. Kesküll'il.

J. Kesküll (majand.): Panen ette juure lisada § 33. Käesolew üüriseadus kaotab oma jõu 1. jaanuaril 1923 a. (A. Weiler (töer.) kohalt: Kas mitte 1922 a.?)

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **Chr. Kaarna**: Sõna ei tarwita.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse rkl. Keskülli ettepanekut.) Enamus on wastu. Sellega on uus paragrahw tagasi lükatud. Sellega on siis üüriseadus kolmandal lugemisel üksikute paragrahwide wiisi läbi hääletatud ja selle järele tuleb ta lõpuhääletamisele. (E. Jonas (is.) kohalt: Palun sõna hääletamise motiivide kohta). Sõna on hääletamise motiivide kohta rkl. Jonas'el.

4. E. I. S. T. P. E. Jonas (is.): Rk. rühma teada- Seda silmas pidades, et anne, et nad meie rühma poolt esiuüriseaduse wastu hääletawad. tatud parandused wiimiseni läbi on kukutatud (Wahelhüüe: See

oli teada!) ja et seadusesse üleswõetud normid sedawõrd suured on, et töölisel seda üüri maksta ei jõua. (J. Kesküll (majand.) kohalt: Töölisel maksawad ammugi juba rohkem!) mina seda ei tea, kas nad maksawad wõi mitte, aga igatahes meil on nad täiesti wastu wõtmata ja nende läbi on seadus hulga halwemaks tehtud, kui sennimaks üüriseadus. Sellepärast ei saa meie rühm mitte tema poolt hääletada, waid hääletab wastu.

Juhataja **K. Wirma**: Ma asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et vähemus on wastu. Sellega on üüriseadus kolmandal lugemisel lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

5. Seaduseelnõu weeujuhtimise kohta läbi wõõra maa maaparanduse otstarbel. III lugemisel. Maaseaduse komisjoni aruandja **Th. Pool**: Seadus weeujuhtimise kohta läbi wõõra maa maaparanduse otstarbel.

Juhataja **K. Wirma**: Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): Peatükk I. Weeujuhtimine läbi wõõra maa. § 1. Maakuiwatamiseks, weejõu kasutamiseks,

weega warustamiseks, maa niisutamiseks ja üleujutamiseks, kanalisatsiooniwete korddamiseks wõib wett juhtida läbi wõõra maa lahtistes ehk maaalustes kaanalites, kui wee edasisaatmine teisiti ei ole wõimalik, ehk ülemäära suuri kulusid nõuab.

Märkus I. Käesolew seadus on maksew ainult maatükkide kohta, mis väljaspool linna piire asuwad.

Märkus II. Kaanalite all mõistetakse käesolewas seaduses nii mitmesuguse suurusega lahtiseid kraawe, kui ka torukraawe ja teisi kunstlisi wee ärawoolu sisseseadeid.

Juhataja **K. Wirma**: Ma panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 2. Kui omanik ehk pidaja, kelle maast § 1-ses tähendatud juhtumisel waja on wett läbi juhtida, seda wabatahtlikult ei luba, siis wõib seda tema ilma tema nõusolekuta käesolewas seaduses ettenähtud korras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 3. Lubaandmisel weeujuhtimiseks läbi wõõra maa wõetakse arwesse, kui kasulik ja täiendawidaw ettewõte on, kas wõib ta kahju tuua laewasõidule, parwetamisele, kalaasjandusele, ehk weekogu kasutamisele muul wiisil ja kui suurel määral ta teiste omanikkude olulisi huwisid puudutab. Luba antakse sel juhtumisel, kui wesiehitusest tärkaw kasu on suurem sellest kahjust, mis tema läbi ehituse alla wõetawa maa pidajale sünnib.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 3 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 4. Wett juhtides läbi wõõra maa wõib ettewõtja luba saada tarwilikul korral weesängi süwendada, laiendada ja õkwendada, nii loomulikkudes wee ärawoolu kogudes, kui ka selleks kaawatud kraawides ja kaanalites, kui ettewõtet teisiti otstarbekohaselt ei saa teostada, ehk kui selle läbi tingitud kasu asjaosaliste kahju tuntawalt üles kaalub.

Wett juhtides maakuiwatuse otstarbel wõõra maa peal olewatesse loomulikkudesse tarwiliku ärawooluga weekogudesse ehk neelukohtadesse antakse ettewõtjale

luba tarwilikul korral ka weepinda nende kogudes alandada ehk wee juurejuhtimise läbi tõsta.

Juhataja K. Wirma: Panen § 4 paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 4 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 5. On weejuhtimise puhul läbi wõõra maa ette näha kahjusid, mida ära saab hoida ettewaatus abinõude tarwitusele wõtmise läbi, antakse ettewõtte teostamiseks luba ainult tingimisel, et ettewõtja need ettewaatus abinõud tarwitusele wõtab ja korras peab.

Juhataja K. Wirma: Panen § 5 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 5 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 6. Weejuhtimist läbi wõõra maa tuleb toimetada mööda piirisid ehk vähemalt waldida niisugune siht, kus wesiehitused maa tarwitamist kõige vähem kitsendawad ja maale kõige vähem kahju teewad. Läbi õue, puiestikkude, wiljapuu- ja aiawilja-aedade wõib wett juhtida ainult kinniste torukraawide kaudu.

Juhataja K. Wirma: Panen § 6 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 6 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): Peatükk II. Õiguse andmine weejuhtimiseks läbi wõõra maa ja selle õiguse eest maksetaw tasu. § 7. Õigus teatawat joont mööda wett juhtida läbi wõõra maa ja selleks tarwilikka kraawide ja kaanalite kaewamise ning korrashoidmise töid ette wõtta antakse kas jäänudalt, määrata aja peale, wõi ajutiselt, teatawa aja wältuseks. Nende tööde ja ehituste alla kuuluw maapind määratakse kindlaks weejuhtimise õiguse andmise juures.

Märkus I. Kaanali all olewaks maaks loetakse, kui weejuhtimise õiguse andmise juures teisiti ei ole määratud, ka kaanali kaldad ühe meetri laiuselt kumbagi pool kaanali ääres ja maa kaanali mulla all, kui mulla läbi maa põllumajanduslikuks kasutamiseks kõlbmataks muutub.

Märkus II. Käesolewa seaduse põhjal omandatud weejuhtimise õiguse kohta on makswad kõik Balti eraseaduse määrused

serwitutide kohta, kuiwõrd nemad mitte selle seaduse määruste wastu ei käi.

Juhataja K. Wirma: Panen § 7 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 7 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 8. Omanik, kelle maast õigus antakse wett läbi juhtida, wõib nõuda wesiehituste alla määratud maatüki äraostmist selle poolt, kellele nimetatud õigus on antud, samuti ka kogu ülejäänud maa ehk tema ühe osa äraostmist, kui ülejäänud maatükk wesiehituse tagajärjel üleüldse wõi nimetatud osas kasutaks muutub.

Juhataja K. Wirma: Panen § 8 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 8 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 9. Weejuhtimise õiguse eest maksab isik, kellele see õigus on antud, wesiehituste alla määratud maa omanikule tasu ühekordsest wõi igaaastaste maksude näol.

Juhataja K. Wirma: Panen § 9 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 9 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 10. Tasu maksetakse mitte ainult wesiehituste alla wõetud maa ja tema peal asuwate istanduste eest, waid tasutakse ka see summa, mille wõrra maatüki koguäärtus wesiehituse läbi vähenenud.

Märkus I. Kui wesiehituse läbi saab häwitatud külw, mets, ehitused, siis maksetakse ka nende eest tasu.

Märkus II. Tasusummast arwatakse maha kasu, mida maaomanik wesiehituse läbi saab.

Juhataja K. Wirma: Panen § 10 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 10 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 11. Kui pooled tasuasjus wabatahtliselt kokku ei lepi, siis arwatakse igaaastaseks tasuks wesiehituste alla määratud maapinna keskmine sissetulek wiimase wiie aasta jooksul. Ühekordseks tasuks arwatakse summa, mis saadakse, kui ülemalnimetatud keskmine sissetulek 25 peale kaswatatakse. Kui wiimase aasta sissetulek wiimase wiie aasta keskmisest sissetulekust suurem on, ja seda mitte juhuslikkudel põhjustel, siis makse-

takse tasu viimase aasta sissetuleku järele. Kui wesiehituste alla määratud maapind korralikka sissetulekuid ei anna, siis määratakse tasu maatüki kohaliku hinna ja iseäraliste tingimiste järele, milles nimetatud maatükk asub.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 11 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 12. Kui ettevõtte teostamise järele hiljemalt ilmsiks tulewad kahjulikud tagajärjed, mida weejuhtimise õiguse andmise juures ette ei nähtud, siis on kahjusaaajal õigus § 35 korras wastawa kahjutasu nõudmisega esineda 3 aasta jooksul peale selle kui kahju temale teatawaks sai.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 12 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 13. Juhib wesiehituse ettevõtja oma wee juba olewasse kaanali, siis on ta kohustatud kaanali omanikule tasu maksma ja kaanali korraspidamisest osa wõtma selles määras, nagu ta maksnud oleks seda kaanali nendega ühes kaewates.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 13 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 14. Igaaastast maksu peab ettevõtja iga aasta ette tasuma.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 14 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): Peatükk III. Wesiehituste korraspidamine ja tarvitamine. § 15. Ettevõtja on kohustatud kõiki tema päralt wõõra maa peal olewaid wesiehitusi korras hoidma ja ehituse lubasaamisel tarwilikuks tunnistanud etteawaatuse abinõusid sisse seadma ning korras pidama.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 15 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 16. On wesiehitused mitterahuldawas seisukorras, siis on neil, kellele see kahju sünnitab ehk ähwardab kahju sünnitada, õigus kaebtust tõsta weekomisjoni esimehe ees, kes asjaolusid silmas pidades

weekomisjoni esitaja ehk politsei kaudu laseb ehituse seisukorra üle waadata. Ülewaatuse kohta tehakse protokoll. Ülewaatuse tagajärge silmas pidades määratakse ülewaatust toimetawa weekomisjoni esitaja wõi politseiametniku poolt tähtaeg, milleks ehitus parandatud olgu. Ei wõta ettevõtja tähtaja jooksul nõuetawaid parandusi ette, wõib kahjusaaaja need parandused ise ära teha, ettevõtjalt kulusid kohtuteel tagasi nõudes.

Märkus. Pakilisel juhtumisel, kui wesiehitus hädaohtliku seisukorra pärast rutulikku parandust nõuab ja sellepärast wõimalik ei ole kaebtusega weekomisjoni esimehe poole pöörata, toimetab ülewaatust ja määrab paranduse tähtaja kahju kannataja kaebtusel kohalik politsei.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 16 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 17. Maaomanik wõi pidaja, kelle maad löikab wõõras maakuiwatuse kaanal, wõib sellest kaanalist wõtta wett igasuguseks tarvitamiseks ja sinna juhtida wett, tingimisega, et kaanal selle läbi rikutud ja weejooks takistud ei saaks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 17 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 18. Maaomaniku wõi pidaja õiguste kitsendamine wesiehituste alla wõetud maa tarvitamise suhtes lõpeb ja weejuhtimise õigus kustub: a) kui ehitused hooletu korras hoidmise tagajärjel ehk muul ettevõtjast olenewal põhjusel on jäänud kasutamata kolm aastat järgimööda; b) kui kaanal otstarbetuks muutub uue kaanali ehituse läbi ehk muul põhjustel; d) juhtumistel, mis ettenähtud serwitutide lõppemise asjus Balti eraseaduses (§§ 1265—1292). Otsuse punkt a ja b kohta teeb maakonna weekomisjoni.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 18 wastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 19. Maaomaniku nõudmisel on ettevõtja ettevõtte lõpetamisel kohustatud neil juhtumistel, kui maaomanikule igaaastalist tasu makseti, wesiehituste all olewat maad endisesse seisukorda tagasi seadma tähtaja jooksul, mis poolte wabatahtliku kokku-

leppe puudumisel maaomaniku sellekohase nõudmise peale maakonna weekomisjoni poolt kindlaks määratakse. Kui ettevõtja nimetatud tähtaja jooksul ei ole maad endisesse seisukorda seadnud, on maaomanikul õigus selleks tarvilikka töid ettevõtja kulul ära teha.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 19 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): Peatükk IV. Maakonna weekomisjon. § 20. Läbi võõra maa weejuhtimise luba andmiseks, weejuhtimise õiguse eest maksetava tasu kindlaksmääramiseks, neis asjus kaebtuste läbiwaatamiseks ja kõigiks neiks talitusteks, mis käesoleva seadusega tema peale pannakse, asutatakse maakonnawalitsuste juure sellekohased maakonna weekomisjonid järgmises koosseisus:

- 1) maakonnawalitsuse esitaja, kes ka weekomisjoni esimees on;
- 2) rahukohtunik rahukogu määramisel;
- 3) põllutööministeeriumi esitaja;
- 4) kaks põllumeeste esitajat, kohaliku maakonnanoukogu walimise järele, kes neile ka kaks kandidaati walib.

Märkus I. Kui mõni põllumehest liige teatab, et tema ilmuda ei saa, siis kutsutakse tema asemele kandidaat.

Märkus II. Komisjonil ja huwitatud pooltel wõi nende wolinikkudel on õigus komisjoni koosolekule asjatundjaid kutsuda seletuse andmiseks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 20 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 21. Weekomisjoni kantselei kulud ja komisjoni liigete päewarahad tasub kohalik maakonnawalitsus. Kõik muud asjaajamise juures tekkiwad otsekohesed rahalised kulud kannab ettevõtja. Põhjendamata wastuwäidetest ja põhjendamata nõudmistest tekkinud kulud pannakse nende kanda, kes niisuguste wäidete ja nõudmistega on esinenud.

Märkus I. Päewarahad weekomisjoni liigetele määrab maakonnanoukogu.

Märkus II. Komisjoni esimehel on õigus asjaosalistelt nõuda tarwiliku summa sissemaksmist nende nõudmiste wõi wastuwäidete läbi tekkiwate kulude kindlustamiseks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 21 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 22. Komisjoni kutsub kokku tarwiduse järele esimees, kelle kätte ka komisjoni asjaajamine on koondatud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 22 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 23. Luba eeltööde tegemiseks ja uurimiseks weejuhtimise otstarbel läbi võõra maa annab komisjoni esimees.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 23 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 24. Weejuhtimise lubasaamise palwe antakse kirjalikult komisjoni esimehele. Palwekirja juure olgu lisatud:

- 1) tööde plaan seletuskirjaga ja maakoha loodimise kaart,
- 2) maaomanikkude ja maapidajate nimed ja aadressid, kelle maid ettevõtte puudutab, ühtlasi ära tähendades, kui palju igaühe maast ettevõtte läbiwiimiseks tarwis,
- 3) tõendused, mis weejuhtimist läbi võõra maa õigustawad,
- 4) tarwilik arw ära kirju weejuhtimise lubasaamise palwest ja kõigist kaasalisatud dokumentidest peale maakoha loodimise plaani, nende maaomanikkude arwu järele, kelle maast kawatsetud wesiehitus peab läbi minema.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 24 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 25. Eelmise paragrahwi punkt 2. tähendatud isikutele saadab komisjoni esimees sisseantud palwekirjade ja kaasalisatud dokumentide ära kirjad, ühtlasi tähendades aega ja kohta, kus sisseantud plaanisid näha wõib.

Plaanid peawad asjasthuwitatud isikutele kättesaadawad olema vähemalt ühe kuu jooksul ära kirjade saatmisest algades.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 25 vastu võetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 26. Asjasthuwitatud isikud wõiwad esitada komisjonile omi wastuwäiteid kogu asja käigu jooksul kunni asja otsustamiseni, kus juures selle õiguse tarwitamata jätjad kaotavad õiguse kesk-weekommisjonis ettevõtte teostamise vastu waidlemiseks, kuid neil jääb õigus kahjutasu nõuda üleüldisel alusel.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 26 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 27. Hiljemalt 14 päewa enne komisjoni istumist saadetakse komisjoni liikmetele, ettevõtjale ja § 24 punkt 2 nimetatud isikutele allkirja vastu teade komisjoni koosoleku kohta. Asjaosaliste mitteilnumine ei takista komisjoni tööd.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 27 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 28. Komisjon on otsuswõimuline, kui esimees ja kaks liiget koos on.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 28 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 29. Komisjon waatab läbi sisseantud palwed, ettevõtte põhjendused, niisama ka sissetulnud protestid, kuulab üle kõik isiklikult seletust andma tulnud isikud ja püüab maamannikka ettevõtjaga wabale kokkuleppele wiia. Kui kokkuleppele ei jõuta, wõib komisjon asja kohe otsustada, ehk etteoodud asjaolusid koha peal enne järelewaadata lasta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 29 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 30. Järelwaatust toimetab komisjon oma liikmete läbi, neile tarwilikul korral asjandjaid abiks kutsudes.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 30 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 31. Järelwaatuse päewast teatatakse asjaosalistele 7 päewa ette. Nende ilmutatajäamine ei takista järelwaatust. Kõik järelwaatuse andmed protokolleeritakse ja kir-

jutatakse osawõtjate ja ilmunud asjaosaliste poolt alla.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 31 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 32. Maakonna weekomisjon teeb asja kohta motiweeritud otsuse, millest asjaosalistele ärakirjad saadetakse. Uhtlasi saadetakse ärakiri ka wesiehituse asukohale, wastawasse wallawalitsusse awalikult wäljapanemiseks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 32 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 33. Ettevõtte lubamisel tulewad otsuses üles tähendada kõik need kindlustused, mida ettevõtja kahjude ärahoidmiseks peab andma, niisama ka kahjutasu summa ja maksu tähtaeg, töö alguse ja lõpu tähtajad ja kõik teised ettevõtte lubamise tingimised.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 33 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): § 34. Kui ettevõtte asub mitme maakonna piirides, siis kuulub asja otsustamine selle maakonna weekommisjonile, missuguse maakonna piirides wesiehitus algab weeloomuliku ärawoolu waatepunktist waadates. Maakonna weekommisjonide wahel ettetulewad waidlused alluwuse üle otsustab kesk-weekomisjon.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 34 vastu wõetud.

Aruandja Th. Pool (loeb): Peatükk V. Kesk-weekomisjon. § 35. Maakonna weekomisjoni otsuse peale wõiwad asjaosalised neis asjus, mis ei puutu ettevõtja poolt maksetawasse tasusse, edasi kaebada ühe kuu jooksul kesk-weekommisjonile.

Asjaosaline, kes nõus ei ole maakonna weekomisjoni otsusega tasu asjus, wõib esineda kuue kuu jooksul kohtuliku nõudmisega wastase poole vastu.

Kaebtuse tähtaeg algab, kumbagil juhtumisel maakonna weekomisjoni otsuse tegemise päewast.

Märkus. Esineb ettevõtja kohtuliku nõudmisega tasu asjus, siis jääwad kohtu-

kulud esimesel kohtuastmel igatahes tema kanda.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 35 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 36. Kesk-weekomisjoni asub põllutöoministeeriumi juures järgmises koosseisus: 1) üks kohtunik kohtupalati määramisel; 2) üks põllutöoministeeriumi esitaja; 3) üks kaubandus-tööstusministeeriumi esitaja; 4) kaks põllumeeste organisatsioonide esitajat põllutöoministeeriumi määramisel. Põllutöoministeeriumi ja kaubandus-tööstusministeeriumi esitajad, kui ka komisjoni esimees ja tema asetäitja komisjoni liigete hulgast määratakse Wabariigi Walitsuse poolt. Kõik komisjoni liikmed määratakse 3 aasta peale.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 36 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 37. Komisjoni otsused on seaduslikud, kui komisjoni koosolekutest juhataja ehk tema asetäitja ja vähemalt kaks komisjoni liiget osa wõtawad. Kõik küsimused otsustatakse komisjonis liht hääleteenamusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 37 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 38. Kesk-weekomisjoni koosolekutest ja arutusele tulewatest asjadest antakse teada riigikontrollile ja wastawatele maakonna weekomisjonidele, kel on õigus saata oma esitajaid kesk-weekomisjoni koosolekutest sõnaõigusega osa wõtma.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 38 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 39. Kesk-weekomisjoni koosolekutest antakse teada asjastuwiwatud pooltele, kes wõiwad koosolekule ilmuda ehk wolniku saata seletuse andmiseks. Huwitatud isikute mitteilmumine ei lükka asja otsustamist edasi.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 39 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 40. Kesk-weekomisjonil kui ka tema juhata-

jal on õigus komisjoni koosolekutele asjastuwiwatuid nõuandwa hääleõigusega kutsuda.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 40 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 41. Kesk-weekomisjoni otsus antakse teada asjaosalistele käesolewa seaduse § 32 korras ja tarwilikkude korralduste tegemiseks ka wastawale maakonna weekomisjonile.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 41 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool** (loeb): § 42. Kesk-weekomisjoni otsuse peale võib edasi kaebada riigikohtule üldilises administratiiv kohtu seaduses ettenähtud korras. Kaebtus antakse sisse kesk-weekomisjoni kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 42 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool**: Endine § 42 on nüüd § 43. (Loeb): § 43. Luba töid algada annab ette wõtjale maakonna weekomisjoni esimees, peale selle, kui § 35 nimetatud tähtaja jooksul kaebtusi ei ole tulnud, ehk kui sisseantud kaebtused kesk-weekomisjoni poolt weejuhtimise õiguse andmise mõttes on ära otsustatud; ühtlasi teatab tema kui administratiiv kohtu korras ettenähtud tähtaja jooksul ei ole rewisjoni kaebtust riigikohtusse antud, ehk kui see kaebtus riigikohtu poolt tagajärjeta on jäetud, teatab maakonna weekomisjoni esimees asjaosaliste nõudmisel weejuhtimise õiguse andmisest kohalikule krepostijaoskonnale põhiraamatusse wastawa märkuse sissekandmiseks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on see paragrahw wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool**: Endine § 43 on nüüd § 44. (Loeb): Selle seaduse põhjal antud weejuhtimise õiguse tühistamine waidluse korral sünnib samas korras, ja samade asutuste kaudu, mis on selle õiguse andmiseks ette nähtud käesolewas seaduses.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on § 44 wastu wõetud.

Aruandja **Th. Pool**: Endine § 44 on nüüd § 45. (Loeb): Kesk-weekommissionil on õigus maakonna weekommissionidele anda juhtnõõrisid käesolewa seaduse käsitamisel.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 45 wastu wõetud.

Sellega on siis kõik selle seaduse üksikud paragrahwid III lugemisel wastu wõetud ja tuleb see seadus III lugemisel lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see seadus III lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

6. Tööstuslise töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ärakaotamise seadus. II lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): Tööstuslise töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ärakaotamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 1. Töölise karistamine ettevõtja poolt rahatrahwiga on keelatud.

J. Laidoner (põl.): Lugupeetud rahwasaadikud! Selle seadusega on täielikult keelatud mingisugust rahatrahwi töölisele peale panna. Aga ühes sellega on ka ära wõetud igasugu wõimalused nii ehk teisel wiisil ettevõtetes korda alal pidada. See on väga kerge öelda, et nad käiwad üleüldise korra alla. Aga sellegipärast ei saa praegusel silmapilgul ja ma ei kujuta seda ette ka tulewikus korda pidada ilma mingisuguste sunniabinõudeta. Igalpool, ja mida kultuurilisem on riik, seda rohkem on neil sunniabinõusid. Ja meie ka oma keskel näeme, et meil oma kõrges kogus on väga kindlad määrused wälja töötatud korra alal.

Praegumaks wa seaduse järele pruugitakse rahatrahwisid töölt pundumise korral, korrarikkumise ja lohaka töö eest. Hiljuti mina isiklikult waatasin kahekolme ettevõtte rahatrahwi raamatud läbi ja leidsin, et lohaka töö eest ei ole kusagil rahatrahwi peale pandud, peaasjalikult aga töölt puudumise eest. Nüüd on küll wõimalus, et kui keegi tööline ilma põhjuse ta töölt puudub, ja teda selle eest trah-

wida ei saa, teda raskemalt trahwida, s. o. lihtsalt kolme päewa pärast lahti lasta ja praegu on seda kerge teha sellepärast, et tööliste pakkumine suurem on, kui nende tarwidus. See on aga ainult teoreetiliselt nii. Sellepärast et ei ole ettevõttel kasulik, kui töölisi igapäew wahetakse ja ka töölisele ei ole see ju kasulik.

Niisama on ka korra rikkumisega. Kui neid sisemise korra määrusi waadata, siis on seal harilikult sisemise korra rikkumise alla wõetud just niisugused teod, mis mitte ei ole nii suured, et nende eest peaks töolist kohe lahti laskma. Minu arusaamise järele on ainult üks nende määruste hulgas, nimelt keelatud kohas suitsetamine, niisugune tegu, mille pärast tarwilikul korral töolist lahti wõib lasta.

Peab tähendama, et need trahwid ei käi ka mitte kõigi tööliste kohta. Suurem osa töölisi ei riku korda ja nende töö ja tegewus saab selle läbi ainult kergendatud, kui teised, kes korda rikkunud, saawad sunnitud korda pidama.

Nende andmete järele, mis minul on, ei ole trahwid kusagil ühe kuu jooksul üle 10% tõusnud, kuna 90% töölisi korralikud on. On olnud mõnes wabrikus ka läbiotsimisi, kus rohkem kui 10% tööliste juures on leitud kaasawõetud asju.

Seda kõike silmas pidades, ei näe mina wõimaliku olevat seda rahatrahwide määramise seadust nii kergesti ära kaotada, enne kui pole näidatud mingisuguseid teisi abinõusid, mida kasuga wõiks tarwitada sisemise korra rikkumise juures. Nii kaua, kui teisi abinõusid leitud pole, ei saa meie sellest seadusest mitte nii kergesti mööda minna. Öeldakse, et see on tsaariaegne seadus. Ega siis kõik tsaariaegsed seadused ometi tsaari iseloomu ei kanna, nad on üleüldised korra alalhoidmise seadused ja Wene ajutine walitsus lükkas need seadused ümber selle tõttu, et ta liig dogmaatiline oli. Wene ajutise walitsuse iga on lühikene, ja meie ei taha ometi, et meie wabariigi iga sama lühikene oleks. Enamline walitsus, mis korra poolest palju kindlam, tunnistas need tsaariaegsed korrased makswaks, ka selle seaduse, mis praegu waidluse all. Ja nad on sellega sisemises korras palju paremaid tagajärgi saawutanud, kui dogmaatiline ajutine walitsus. Meie ei pruugiks seda seadust mitte tagasi lükata, waid peaksime teda muutma, laiendama, nõnda, et ta maksew on mitte üksi tööliste kohta, — sest mispärast on siis töölised seaduse mõistes teisel kohal, kui müüd kodanikud, — waid ka kõikide

riigi kodanikkude kohta. Senni võidi meil rahatrahwiga karistada ainult parlamendi liikmeid ja töölisi. Seadus aga peaks võimaldama ka karistada kõiki (J. Piiskar (is.) kohalt: Ka wabrikante!) muidugi, ka wabrikante, kui waja, erandit siin olla ei tohi. Meil on praegu palju kaebtusi selle üle, et riigiametnikud oma kohuseid õieti ei täida, et sagedased kuritarwitused ette tulewad jne. ja ei ole võimalust neid sundida oma kohuseid õieti täitma. Just selles suhtes oleks wäga tarwilik, et see seadus saaks komisjonis uuesti läbi waadatud ja sellekohaselt välja töötatud, et mitte ainult töölised, waid ka teistes ametkondades teeniwad isikud nende seaduste alla peaksid käima. Just selle peale peaksime eriti rõhku panema, et riigiametnikkude kohta rahatrahwide seadus maksew oleks, sest praeguste dogmaatiliste wõtetega meie kaugele ei jõua ja riiki walitseda ei suuda. Sellel alal on meil juba oma kogemused: sõjawäes ei saadud distsiplinaar kindlat korda sisse seada enne, kui sai maksma pandud rahatrahw. Siis paranes kohe asi, sest igaühele on teada, et rahatrahw ikka see kõige tundelikum karistuswiis on. Kedagi aresti alla panna ei tähenda palju, — inimene läheb sinna heameelega, ta saab natuke puhata. Kuid rahatrahw mõjub palju enam. Asutawas Kogus kuuldus palju kurtmisi selle üle, et Asutawa Kogu liikmed korralikult komisjonide töödest osa ei wõta, ja sellest tuligi Asutawa Kogu wähenenud tööwiljakus. Komisjonidest puudumiste eest ei olnud mingit rahatrahwi. Iseäranis kurtis seda praegune wäga lugupeetud riigikontrollõör herra Oinas. Inimesed, kuigi nad ei tea kui intelligentseid oleks, omawad ikkagi kalduwusi mõnikord oma kohustustest kõrwale kalduda.

Kõike seda kokku wõttes teen ettepaneku seda paragrahwi uuesti komisjoni läbiwaatamiseks ja ümbertöötamiseks anda, et rahatrahwide seadus saaks maksma pandud mitte üksi tööliste, waid kõikide ametnikkude ja kõikide kodanikkude kohta, olgu see wabrikutööliline ehk kapitalist. (J. Piiskar (is.) kohalt: Kas riigiwaraste kohta ka?) Riigiwaraste kohta on wastawad paragrahwid nuhtlusseaduses ette nähtud.

A. Palwadre (sd.): Kui rkl. herra Laidoner arwas seletada wõiwat, et pole mingit põhjendust ette toodud selleks, et seda seadust wastu wõtta, siis leian mina, et ka need põhjendused, mida herra Lai-

doner selle seaduse tagasilükkamiseks ette tõi, küllalt kaaluwad pole. Ma ei saa aru, mida rkl. Laidoner tahab kätte saada selle seaduse tagasilükkamisega. Mõni aeg tagasi esines Põllumeeste rühma esitaja, — selle rühma liiderite hulka kuulub ka herra Laidoner wist, — praegune riigivanem etteheittega pahempoolsetele rühmadele, et nad tahtsid omalajal komisjone luua, kellele taheti anda kodanikkude karistamine. Nüüd seletab herra Laidoner aga, et riigi kodanikka karistatakse liiga wähe wäljaspool kohtu korda ja tulewikus peaks õigus olema trahwimiseks igal wabrikandil oma tööliste kohta ja igal kantseleiülemal oma ametnikkude kohta, ühe sõnaga, iga asutuse ülemal peaks õigus olema alluwaid isikuid oma heaksarwamise järele karistada. Mina isiklikult ei leia, et herra Laidoner'i põhjendused kaaluwad oleksid ja arwan, et asutuse ehk kantseleiülemal ei tohi wõimu olla omale alluwaid ametnikka ja teenijaid karistada, samuti nagu wabrikantki oma töölisi trahwida ei tohi. Sellega ei saa meie midagi kätte, ei korda, ei ka töö suuremat produktiivsust. Rkl. Laidoner peaks ometi teadma, et seda õigust igas wabrikus ei tarwitata, ja ei ole ka enam tarwitatud. Wenemaal olid direktorid, kes leidsid, et ei ole mitte otsustarbekohane trahwe sisse seada, sest et see tööproduktiivsust ei tõsta ja et korda ka teiste abinõudega wõib alles hoida. (J. Laidoner (põl.): Näidake neid abinõusid!) Teised töösturid teadsid neid juba waremini. Herra Laidoner on alles hiljuti hakanud töösturiks ja tema direktori kogemused ei ole mitte suured, kui ta veel kauem direktoriks on, siis leiab ta ise need abinõud, mille abil wõib korda wabrikus alal hoida ilma, et töölisi tarwitseks trahwida. Trahwitabelid on praegusel ajal wabrikutes suurt ärewust sünnitanud. Iga tööstusharu ametiühisuses on nende wastu eitawale seisukohale asunud, igalpool nõutakse nende kaotamist. Meeleolu ja wahekorrad on wabrikutes terawaks aetud ja halwenenud. Rkl. Laidoner tähendas siin, et praegu on meil tööjõu pakkumine palju suurem, kui tööd anda on. Kui tööline mitte korralik ei ole, siis on wabriku administratsioonil õigus teda töölt wabastada. See sanktsioon on palju raskem ja palju tähtsam, kui trahwitabelid. (K. Ipsberg (põl.): Iga tühja asja pärast ei wõi töölisi uulitsale wisata!) Iga tühja asja pärast ei tarwitse wabrikuomanikul ka töölisi trahwida. Mina leian, et Riigikogu peaks ettepanud

seaduse vastu võtma. Kui Põllumeeste rühm esineb uue üldise seadusega, mis mingisuguse uue korra loob, mille järele iga kodanik, kantsleiametnikud jne. kodusel teel trahvitud võivad saada, siis on teine asi, ja meie võime siis ka seda seadust uuesti arutada. Ma ei usu aga, et Põllumeeste rühm seda üldise tõsiselt võtab, ja sarnase üldise seadusega välja tuleb, millest praegu rkl. Laidoner kõneles. Rkl. Laidoner rääkis õieti sarnasest korrast, kus trahvi määrab ja nõuab politsei. Praegu tahetakse meil ära kaotada hoopis midagi muud, nimelt korda, kus kaks poolt on: tööandjad ja töölised ja kus ühel poolel — tööandjatel — õigus on oma äranägemise järele teist poolt — töölisi — trahvida. Sarnane kord ja abinõud korra alalhoidmiseks on ebaloomulikud, neid ei ole tarvitanud kõik töösturid juba waremini ja mina leian, et uued töösturid, kes „reaalsel alusel“ tahavad seista ja endid „enam kogenumateks“ peavad, liiga tõttavad; mina toetan selle seaduse vastu võtmist II lugemisel.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Et trahvide kaotamise seaduse vastu häält kuuldawale on tulnud, see on täiesti loomulik ühes parlamendis, kus kõik rahwakihid on esitatud. Peab olema ka neid inimesi, kes seisukohal asuvad, et mida kultuurilisem riik, seda rohkem administratiiv-karistusi. Sarnane arusaamine on täiesti võimalik. Mis puutub nendesse sõrmlustesse, mis rkl. Laidoner ette tõi, siis lonkawad need tuntawalt. Rkl. Laidoner sõrmlas meie wabrikute administratsiooni politsei korraldusega. Jah, välisriikides ilmub politsei, kui erapooletu võimu esitaja, aga wabriku administratsioon on üks pooltest. Nähtus, kus pealekaebaja esineb ka trahwimäärana, on küll niisugune, mis õigusliku korra vastu käib. Siin tõendati kord, et Eestis ei austata küllalt kohtuwõimu, ja asutatakse hangeldamise ja wiinawalmistamise vastu wõitlemise komisjonid. Leiti, et need asutused tulewad ära kaotada. Kuid sarnasel korral peaks need, kes enne seda toonitasid, nüüd ka käesolewa seaduse poolt häälutama. Mis puutub sellesse, et selle seaduse väljaandmine on sündinud Wene ajutise walitsuse ajal, siis tegelikult oli see seadus Wenemaal juba ennem maksmas ja on ka meie riigis maksnud kunni tänini. Senni on ilma trahwideta läbi saadud ja ärgu arwatagu

sugugi, et töölised on sarnased, keda võib ainult trahwidega tööle sundida. Igalpool on tööasutustel koguni teised wahendid tarwitada. Üks wahenditest on just see, et püütakse töölise ja administratsiooni wahekorda hea hoida, kus üks pooltest püüaks teisest aru saada. Kuidas võib aga sarnast üksteisest arusaamist ette kujutada, kui teine pooltest paigutatakse niisugusesse õigusteta seisukorda, kus võib $\frac{1}{4}$ palka kas wõi paberossi suitsetamise eest kinni pidada. On saadud senni ilma sarnase trahwiseaduseta läbi, kuna tegelikult ei ole Eesti wabariik ka enne sõda neid trahwe mitte nii laialdaselt, nagu praegu tarwitanud. Ainult üksikutes kohtades on seda ette tulnud. Nüüd wiimase ajal, kus on wabrikantide meeleolus mingisugune psühholoogiline mürrang ilmiks tulnud, on hakatud, ei tea mispärast, just neid trahwisi tarwitama. See ei wasta meie õiguslikule riigikorrale. On saadud senni Eestis ilma trahwiseaduseta läbi, saadakse ka edaspidi. (Wahelhüüe: Kas Teil Wenemaal trahwid teada on?) Minule ei ole see mitte nii hästi teada, kui neile, kes mingisuguste wiinalaadungitega Wenemaal on käinud. (Wahelhüüe: Need on teie selt-simehed, kes on käinud! Kära).

Juhataja **K. Wirma**: Ma palun rahu! Rkl. herra Laidoneri poolt on tehtud ettepanek § 1 komisjoni tagasi anda uuesti ümbertöötamiseks ja trahwimise võimaluse laiendamiseks kõigi kodanikkude peale, kes riigiasutustes teeniwad. Ma panen selle ettepaneku häälutamisele. (Häälletatakse.) See ettepanek on poolt saanud 25 häält ja vastu 27. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. (Häälletatakse § 1.) Wäike osa on vastu. Sellega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 2. Töölised, kes üle $\frac{1}{4}$ tunni hiljaks jääwad, lastakse tööle kas kohe ehk hiljemalt peale esimest tööwaheaega.

Märkus. Hiljaksjäämise korral töölise töölelaskmise kord määratakse kindlaks sisemise korra eeskirjas.

Juhataja **K. Wirma**: (Häälletatakse.) Wastu on mõned üksikud. Sellega on § 2 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 3. Tööstulise töö seaduse (Устав о промышленном труде), Wene riigi sead-

kogu XI köide, II osa, 1913 a. väljaanne) par. 98 p. 6 ja § 214 muudetakse järgmiselt:

1) Par. 98 p. 6 lugeda „записи заработка“ Selle järgnevad sõnad „с указанием количества наложенных на рабочего взносов и поводов к наложению“ kustutatakse maha.

2) Par. 214 täiendatakse uue 4-da punktiga järgmises redaktsioonis: „4) Tööstel rahatrahwide wõtmises“.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud. Sellega on § 3 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 4. Kaotatakse ära järgmised tööstuslike töö seaduse paragrahwid: 104 ühes märkusega, 105, 106 ühes märkusega, 107—109, 110 ühes märkusega, 111, 112, ja par. 213-st p. 6.

J. Laidoner (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Nagu näha, on minu lugupeetud oponendid minust walesti aru saanud. Ma kriipsutasin siin iseäranis alla, et see trahwiseadus palju rohkem huwitab riigiametnikka, kui wabrikutöölisi, keda meil praegu suurel arwul olemas ei ole. Ma kardan, et herra Palwadre arwas, et ma ainult wabrikutöölised rääkisin. Töölisi on praegu Eestis õige wähe, kuna ametnikka nendega wõrreldes palju on.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja sõna ei tarwita. Ma panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on ainult üksikud. Seega on § 4 vastu wõetud ja ühtlasi sellega on

terwe seadus II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra punkti juure.

Korra kohta soowib sõna herra sõjaminister.

7. Seaduseelnõu Sõjaminister **J. kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921 ja 1922 a.** **Soots**: Wabariigi Walitsusel on kawatsused selle seaduse projekti mõned parandused sisse wiia, aga et ta omal koosolekul neid parandusi ei ole saanud läbi arutada, siis panen Wabariigi Walitsuse nimel ette, seda seaduseelnõu tänasest päewakorrast välja jätta ja järgmisesse päewakorda üles wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: On ettepanek tehtud seda seaduseelnõu tänasest päewakorrast ära wõtta. Sõna ei soowita. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu wõetud.

Juhataja **K. Wirma**: On ettepanek tehtud seda seaduseelnõu tänasest päewakorrast ära wõtta. Sõna ei soowita. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu wõetud.

8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus. Sellega on tänane päewakord läbi. Kas soowib keegi ettepanekut teha järgmise päewakorra kohta? (Juhatus hooliks!)

Ettepanek on tehtud seda juhatus hooliks jätta. Muud ettepanekuid ei ole. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek vastu wõetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Kerem.**

Abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **J. Bergman.**

